

**Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»**

Кафедра журналістики

Руслана Савчук

**Методичний супровід
до вивчення навчальної дисципліни**

«КУЛЬТУРА УСНОГО ПУБЛІЧНОГО МОВЛЕННЯ»

**для студентів II курсу
спеціальності «Журналістика»**

**Івано-Франківськ
2019**

УДК 808.5:070(072)

ББК 81.2Укр

*Рекомендовано до друку Вченою радою Факультету філології
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
(протокол № 6 від 28 лютого 2019 р.)*

Рецензенти:

М. І. Голянич – доктор філологічних наук, професор кафедри української мови Факультету філології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Р. І. Стефурак – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Савчук Р. Л. Методичний супровід до вивчення навчальної дисципліни «Культура усного публічного мовлення» для студентів II курсу спеціальності «Журналістика» / Руслана Любомирівна Савчук. – Івано-Франківськ : Голіней О. М., 2019. – 46 с.

Методичні рекомендації розроблено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності «Журналістика», а також вимог кредитно-модульної організації навчального процесу. Містять відомості про структуру курсу «Культура усного публічного мовлення», плани практичних занять, завдання для самостійної роботи, теми повідомлень, інтернет-ресурси, список рекомендованої літератури до кожного практичного заняття, тематику публічних виступів та рекомендації до їх підготовки і виголошення, програмові вимоги до іспиту.

Видання призначено для студентів II курсу спеціальності «Журналістика» денної форми навчання.

© Савчук Р. Л., 2019

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Практичне заняття № 1. Теоретичні засади культури усного публічного мовлення.....	6
Практичне заняття № 2. Усне мовлення – найважливіша форма існування мови як засобу комунікації.....	10
Практичне заняття № 3. Невербальні засоби спілкування.....	14
Практичне заняття № 4. Техніка усного мовлення. Дихання та голос.....	18
Практичне заняття № 5. Дикція як складник техніки усного мовлення. Артикуляція.....	21
Практичне заняття № 6. Орфоепія як наука про правильну літературну вимову.....	25
Практичне заняття № 7–8. Формування ораторської майстерності журналіста.....	333
Практичне заняття № 9. Символи, стереотипи як знаки світової та національної культури та їх роль у журналістській практиці.....	34
Тематика публічних виступів.....	37
Рекомендації до підготовки й виголошення публічного виступу.....	39
Програмові вимоги до іспиту з курсу «Культура усного публічного мовлення».....	43

ВСТУП

Мета навчальної дисципліни «Культура усного публічного мовлення» – ознайомити студентів із теоретичними засадами культури усного публічного мовлення, закріпивши професійні знання та вміння вербального й невербального спілкування у сфері журналістики.

Завдання курсу:

➤ оволодіння культурою усного публічного мовлення на основі теоретичних надбань лінгвістики та риторики, досвіду національного радіо та телебачення;

➤ формування вмінь і навичок застосування вербальних і невербальних засобів комунікації, логічних, психологічних, етичних, літературних прийомів у мові та спілкуванні;

➤ засвоєння основ техніки мовлення (вироблення нормативного, інтонаційно виразного, образного і логічного мовлення);

➤ пізнання еталону сучасного радіо- та телемовлення, усвідомлення своєї причетності до його творення;

➤ виховання почуття відповідальності за свої мовленнєві дії, мовленнєву культуру загалом;

➤ вміння визначати особливості структури радіо- й телетекстів та їхню жанрову специфіку;

➤ аналіз програм радіо й телебачення з погляду мовностилістичного, психолінгвістичного, соціолінгвістичного аспектів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент *повинен:*

➤ орієнтуватися в основних теоретичних питаннях курсу «Культура усного публічного мовлення»;

➤ виробляти звичку контролювати своє мовлення, вимову, дикцію, інтонацію, правильність слововживання, логічність;

➤ постійно працювати над збагаченням мовлення (вміти добирати фразеологізми, синоніми, антоніми, метафори, епітети, порівняння та інші образні засоби);

- аналізувати своє і чуже ефірне мовлення, виявляти аномалії, застосовувати різні засоби для їх подолання;
- навчитися «керувати» своїм голосом, вміти «чути» його;
- виступати з доповідями і повідомленнями перед аудиторією, дотримуючись норм сучасної української літературної мови;
- володіти основними жанрами публічного виступу;
- дискутувати, переконливо аргументуючи особисту життєву позицію, узгоджуючи її із загальнолюдськими моральними й етичними нормами.

Форма контролю – екзамен, який складається із теоретичних питань та практичних завдань (у тестовій формі).

У навчально-методичному виданні подано плани практичних занять із дисципліни «Культура усного публічного мовлення», завдання для самостійної роботи, теми повідомлень, інтернет-ресурси, список рекомендованої літератури до кожного практичного заняття, програмові питання до іспиту. Вміщено тематику публічних виступів, вимоги до їх підготовки та виголошення.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Теоретичні засади культури усного публічного мовлення

1. Зміст курсу «Культура усного публічного мовлення», його зв'язок з іншими навчальними дисциплінами.
2. Культура мовлення. Чинники, що визначають рівень культури усного мовлення.
3. Мовна освіта. Мовне виховання. Мовленнєва поведінка. Професійна мовнокомунікативна компетенція.
4. Мовленнєве самовиховання і його роль у становленні особистості журналіста.
5. Роль рідної мови у професійній діяльності теле- і радіожурналіста.

Завдання

1. Що говорять (пишуть) про *слово/мову* журналісти? Зафіксуйте.
2. З'ясуйте основні проблеми культури ефірного мовлення на прикладі ведучого/ведучої телепрограми (на Ваш вибір).
3. Поясніть, як Ви розумієте такі твердження:
  - мова – засіб спілкування;
  - мова – засіб інтелектуальної діяльності людей;
  - мова – енциклопедія людського досвіду;
  - мова – засіб навчання й виховання людини;
  - мова – характерна ознака нації.
4. Розкрийте зміст поняття «мовна картина світу».
5. Охарактеризуйте відомі вам підходи щодо трактування двомовності (білінгвізму).
6. Підготуйтеся до дискусії: «*Моє бачення мовної проблеми в Україні. Чи потрібні в Україні дві державні мови?*». Обґрунтуйте свою думку.
7. Дайте визначення понять «екологія мови», «лінгвоекотологія».
8. Поставте наголос у словах: *чотирнадцять, запитання, бюлетень, каталог, квартал, боязнь, кулінарія, ознака, кінематографія, порядковий, багаторазовий, батьківський.*

9. Відредагуйте словосполучення: *вести переписку, аварійне становище, згідно інструкції, міжнародне положення, відноситися до більшості, вступати в переговори, жилий масив, багаточисельні відвідувачі, бути на доброму рахунку, виключення із правил, купити в розстрочку, у двох словах.*

10. Розкрийте дужки, утворюючи словосполучення. Дотримуйтесь точності мовлення.

1. (Об'єм, обсяг) повітря, роботи.

2. Дитячий, чіткий (уява, уявлення).

3. (Земельний, земляний, земний) життя, власник, вал.

4. (Комунікативний, комунікаційний) шляхи, ситуація.

5. (Жорсткий, жорстокий) закон, поверхня.

6. (Тактичний, тактовний) людина, план.

11. Охарактеризуйте одну із праць (на Ваш вибір):

Авраменко О. 100 експрес-уроків української : посіб. / Олександр Авраменко. – К. : КНИГОЛАВ, 2016. – 192 с.

Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення / Катерина Городенська ; Ін-т укр. мови НАН України. – К. : КММ, 2014. – 124 с.

Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради : навч. посіб. / Олександр Пономарів. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Либідь, 2001. – 240 с.

Орієнтовний план:

а) коротка довідка про автора;

б) структура роботи;

в) чим корисне видання для журналістів;

г) що нового Ви дізналися з книги.

12. Опрацюйте статті:

Бибик С. П. Культура усної мови журналіста: співвідношення слабких і сильних норм / С. П. Бибик // Одеський лінгвістичний вісник. – 2015. – С. 12–22. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oljournal.in.ua/v5/5.pdf>

Каленич В. Культура мовлення як чинник журналістської майстерності / Володимир Каленич // Український інформаційний

простір : наук. журнал / Київський нац. ун-т культури і мистецтв, Ін-т журналістики і міжнародних відносин. – К., 2014. – Ч. 3. – С. 72–76.

Царик О. Культура мовлення як елемент духовної культури суспільства / Ольга Царик // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [гол. ред. : М. Т. Мартинюк]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. – В. 1. – С. 318–327.

Теми повідомлень:

1. Мова і мовлення. Мовленнєвий розвиток людини.
2. Мистецтво мовлення в масовій комунікації.
3. Культура мовлення у мережі Інтернет.
4. Мовна агресія як антипод культури.
5. Мовленнєва культура в контексті мовної політики держави.

Список рекомендованої літератури

1. Антисуржик: Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити : посіб. / за заг. ред. О. Сербенської. – Львів : Світ, 1994. – 152 с.
2. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення / Н. Д. Бабич. – Львів : Світ, 1990. – 232 с.
3. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навч. посіб. / Н. Д. Бабич. – Львів : Світ, 2003. – 431 с.
4. Єфименко О. Є. Історія вивчення поняття мовної картини світу в ХІХ – першій половині ХХ століття / О. Є. Єфименко // Лінгвістичні дослідження : зб. наук. праць. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2011. – Вип. 31. – С. 38–46.
5. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення : навч. посіб. / К. Я. Климова. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Ліра – К, 2006. – 240 с.
6. Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посіб. / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.
7. Мірченко М. В. Основи екології української літературної мови: проблеми, можливості, перспективи / М. В. Мірченко // Наукові

- записки Національного університету «Острозька академія». – 2014. – Вип. 50 ; Серія «Філологічна». – С. 16–19.
8. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення : навч. посіб. / В. Г. Пасинок. – К. : ЦУЛ, 2012. – 184 с.
9. Радевич-Винницький Я. Двомовність в Україні: теорія, історія, мововживання : [монографія] / Ярослав Радевич-Винницький. – К. ; Дрогобич : Посвіт, 2011. – 590 с.
10. Радевич-Винницький Я. К. Етикет і культура спілкування : навч. посіб. / Я. К. Радевич-Винницький. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2006. – 291 с. – (Серія «Вища освіта ХХІ століття»).
11. Руда О. Г. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі : монографія / Олена Руда ; НАН України, Ін-т укр. мови. – К., 2012. – 232 с.
12. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум : навч. посіб. / О. А. Сербенська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Усне мовлення – найважливіша форма існування мови як засобу комунікації

1. Поняття літературної мови. Мовна норма. Критерії мовної норми.
2. Усне мовлення: загальна характеристика. Основні норми усного професійного мовлення.
3. Мовний, мовленнєвий та спілкувальний етикет.
4. Різновиди спілкування і стилі комунікативної поведінки.
5. Культура спілкування тележурналіста.

Завдання

1. Доведіть, що мовна норма має історичний і змінний характер, підтвердьте свої думки прикладами.
2. Які лексикографічні джерела фіксують мовну норму? Назвіть їх.
3. Напишіть повідомлення про етикет у різних країнах.
4. Поставте наголос у словах: *діалог, міліметр, листопад, одинадцять, обрання, кількарразовий, зірковий, разом, навколо, допізна, оздоровити, задобрити.*
5. Відредагуйте словосполучення: *розповсюджена думка, ящик для скарг та пропозицій, являється депутатом, фірмене блюдо, учбовий заклад, слідує зупинка, прийти до згоди, притримуватися дієти, унаслідувати традиції, терпіння лопнуло, нанести удар, поручити комусь.*
6. Розкрийте дужки, утворюючи словосполучення. Дотримуйтесь точності мовлення.
  1. (Збірка, збірник, зібрання) закон, колектив, новела.
  2. (Показний, показовий) факт, зовнішність.
  3. (Книжковий, книжний) лексика, торгівля.
  4. (Кореневий, корінний) система, народ.
  5. (Шкірний, шкіряний) сировина, чутливість.
  6. (Сусідній, сусідський) будинок, хлопець.

7. Охарактеризуйте Ваше мовне середовище. Визначте плюси та мінуси.

8. Запишіть усі відомі Вам етикетні формули *привітання, вітання, прощання, вибачення, прохання, вдячності, запрошення, згоди, відмови, осуду, виправдовування, перепитування* тощо (включно з діалектно-територіальними, приятельськими, фамільярними, жаргонними, запозиченими тощо).

9. Підберіть синоніми до слова *говорити*. Розкрийте їх значеннєві відтінки.

10. Поясніть значення словосполучень: *елітарна журналістика, аналітична журналістика, проблемна журналістика, описова журналістика, інвентаризаційна журналістика, електронна журналістика, інтернет-журналістика*.

11. Дослідники виокремили декілька типів співрозмовників. Охарактеризуйте кожен із них. За якими ознаками можна встановити певний тип?

Безглуздий співрозмовник.

Статечний співрозмовник.

Позитивний співрозмовник.

Всезнайко.

Балакун.

Боягуз.

Неприступний (холоднокровний) співрозмовник.

Незацікавлений співрозмовник.

«Велике цабе» («важлива птиця»).

«Чомучка».

12. Одна з давніх сентенцій стверджує:

Не дуже погана хиба, коли людина говорить, як книга. Та приємно читати книгу, що говорить, як людина.

➤ Назвіть книгу, що на Вашу думку, «говорить, як людина».

➤ Проаналізуйте, чому Вам подобається/не подобається манера мовлення конкретної людини.

Теми повідомлень:

1. Етика й естетика у мовленні.
2. Новаторство у сучасному мовленнєвому етикеті.
3. Правильність і точність як комунікативна ознака мовлення радіожурналіста (тележурналіста).
4. Комплімент у мовленнєвій поведінці радіо-, тележурналіста (на вибір).

Список рекомендованої літератури

1. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення / Н. Д. Бабич. – Львів : Світ, 1990. – 232 с.
2. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навч. посіб. / Н. Д. Бабич. – Львів : Світ, 2003. – 431 с.
3. Дмитровський З. Є. Телевізійна журналістика : навч. посіб. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 208 с.
4. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення : навч. посіб. / К. Я. Климова. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Ліра – К, 2006. – 240 с.
5. Культура спілкування у журналістській практиці : навч.-метод. посіб. / укл.: Надія Бабич, Олеся Жук. – Чернівці : Букрек, 2012. – 160 с.
6. Літературна норма і мовна практика / [Єрмоленко С. Я., Бирик С. П., Коць Т. А. та ін.] ; за ред. С. Я. Єрмоленко. – К., 2013. – 320 с.
7. Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посіб. / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.
8. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення : навч. посіб. / В. Г. Пасинок. – К. : ЦУЛ, 2012. – 184 с.
9. Радевич-Винницький Я. К. Етикет і культура спілкування : навч. посіб. / Я. К. Радевич-Винницький. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2006. – 291 с. – (Серія «Вища освіта ХХІ століття»).
10. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум : навч. посіб. / О. А. Сербенська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.

11. Стахів М. О. Український комунікативний етикет : навч.-метод. посіб. / М. О. Стахів. – К. : Знання, 2008. – 245 с.
12. Струганець Л. В. Теоретичні основи культури мови : навч. посіб. / Л. В. Струганець ; Тернопільський держ. педагогічний ін-т. – Т. : [б.в.], 1997. – 96 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Невербальні засоби комунікації

1. Поняття невербальної комунікації. Основні засоби невербальної комунікації.
2. Універсальне й ідіоетнічне в невербальному спілкуванні.
3. Невербальні засоби спілкування у професійній діяльності журналіста.
4. Невербальна комунікація і телеекран.

Завдання

1. Проаналізуйте невербальну комунікацію обраного Вами тележурналіста. Визначте, що є для Вас позитивним/негативним. (Принесіть на пару відео як наочну демонстрацію).
2. Запам'ятайте класифікацію невербальних засобів спілкування, поясніть, який ефект можливий від застосування кожного з них:
  - **оптичні засоби спілкування:** жести, міміка, пози, хода, контакт очей, одяг, косметика;
  - **акустичні:** темп мовлення, тембр голосу, висота голосу, сила голосу, паузи, інтонація;
  - **тактико-кінетичні:** дотик, потиск руки, поцілунок;
  - **ольфакторні:** запах тіла, запах косметики;
  - **просторово-часові:** відстань між співбесідниками, тривалість контакту, ступінь пунктуальності в часі.
3. Охарактеризуйте «руки», «очі» та «усмішку» як невербальні засоби спілкування.
4. Розкрийте зміст поняття «*імідж людини*». Опишіть роль вербальних і невербальних засобів мовленнєвої культури у формуванні особистісного іміджу.
5. Уважно слідкуючи за жестами співрозмовника, можна зробити певні висновки про його психологічний стан, щирість тощо. Так, достатньо активне жестикулювання свідчить про відчуття людиною позитивних емоцій, її зацікавленість і приятельське ставлення. Однак

надмірне, хаотичне жестикулювання символізує неспокій та невпевненість. Встановіть, що означають наведені жести:

- 1) демонстрація відкритих долонь;
- 2) стискання кулаків;
- 3) затуляння рота рукою під час мовленнєвого акту;
- 4) торкання носа, легке почісування його;
- 5) потирання пальцем повік;
- 6) потирання й почісування різних частин голови (чола, щік, потилиці, вуха);
- 7) погладжування підборіддя;
- 8) хаотичні рухи рук (скручування чи розкручування авторучки, торкання до різних частин одягу);
- 9) покусування нігтів;
- 10) відтягування від шиї коміра;
- 11) постійне відкидання волосся з лобу;
- 12) бажання обіпертися на щось чи доторкнутися до чогось.

6. Опишіть невербальні засоби, якими супроводжуються етикетні вербальні стереотипи.

7. Опрацюйте статті:

Андрющенко М. Невербальні чинники формування іміджу телеведучого / Марія Андрющенко // Мистецтвознавство України. – 2013. – Вип. 13. – С. 176–184. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mysu_2013_13_28

Лужецька Л. Невербальні засоби спілкування як складник мовленнєвої культури особистості / Л. Лужецька // Рідне слово в етнокультурному вимірі. – 2014. – С. 145–150. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsev_2014_2014_22

Форманова С. В. Невербальні засоби вираження комунікації (на матеріалі інтерв'ю з журналістом Майклом Щурем) / С. В. Форманова, Є. І. Ленець // Молодий вчений. – 2018. – № 9. – С. 125–128. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/9.1/32.pdf>

Теми повідомлень:

1. Основні правила невербальної комунікації.
2. «Мода» і «традиція» у невербальному спілкуванні.
3. Міміка на телеекрані.
4. Колір на телеекрані.

Інтернет-ресурс:

1. Емі Кадді: Мова вашого тіла формує вас. – https://www.ted.com/talks/amy_cuddy_your_body_language_shapes_who_you_are/transcript?language=uk

Список рекомендованої літератури

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
2. Гоян В. В. Кольористика та зображальна естетика інформаційної телевізійної програми / В. В. Гоян // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – К., 2000. – Вип. 8 : Журналістика. – С. 80–87.
3. Дмитровський З. Є. Телевізійна журналістика : навч. посіб. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 208 с.
4. Дубик В. Невербальні та вербальні засоби комунікації в політичному дискурсі ЗМІ / В. Дубик // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. – 2013. – № 18. – С. 31–36. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufm_2013_18_10
5. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості : підручник / В. Й. Здоровега. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Львів : ПАІС, 2004. – 268 с.
6. Ковалинська І. В. Невербальна комунікація / І. В. Ковалинська. – К. : Вид-во «Освіта України», 2014. – 289 с.
7. Конюхова Л. І. Значення жестів у тележурналістиці / Л. І. Конюхова // Українознавець. – Вип. 1. – Львів, 2006. – С. 57–60.

8. Культура спілкування у журналістській практиці : навч.-метод. посіб. / укл.: Надія Бабич, Олеся Жук. – Чернівці : Букрек, 2012. – 160 с.
9. Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посіб. / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.
10. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення : навч. посіб. / В. Г. Пасинок. – К. : ЦУЛ, 2012. – 184 с.
11. Радевич-Винницький Я. К. Етикет і культура спілкування : навч. посіб. / Я. К. Радевич-Винницький. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2006. – 291 с. – (Серія «Вища освіта ХХІ століття»).
12. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум : навч. посіб. / О. А. Сербенська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Техніка усного мовлення. Дихання та голос

1. Складники техніки усного мовлення: а) дихання; б) голос; в) дикція; г) орфоепія.
2. Характеристика органів мовлення.
3. Поняття дихання. Різновиди дихання. Фізіологічне та фонаційне дихання. Умови правильного дихання.
4. Голос людини, його природа та різновиди. Чоловічі та жіночі голоси. Висотні характеристики голосів (сопрано, альт, тенор, баритон, бас).
5. Інтонаційна виразність голосу в теле- та радіожурналістиці.

Завдання

1. Охарактеризуйте кожну з частин мовленнєвого апарату (дихальні органи, вібратори, резонатори, артикулятори), розкрийте їх функції в голосоутворенні.
2. Проаналізуйте своє фонаційне дихання. Відзначте його плюси й мінуси. Що робите, щоб воно було контрольованим?
3. Які вправи робите, щоб поліпшити своє голосоутворення?
4. Як розуміти твердження: *«мовний голос – результат складної фізіологічної і психічної діяльності людського організму, стимулюється інтелектом мовця, його емоціями, волею»*? Окресліть коло людських почуттів і переживань (не менше 20), які впливають на характер голосу.
5. Поміркуйте: який вплив має тон (тональність) запитань інтерв'юера на зміст, обсяг і тональність відповідей реципієнта?
6. Охарактеризуйте темп і тембр:
  - теле-, радіожурналіста (на Ваш вибір);
  - Вашого знайомого;
  - свого голосу.
7. Що означає *«говорити скандуючи»*? Проілюструйте на прикладі.
8. Придумайте мовну ситуацію, в якій про одну і ту ж подію можна розповісти від імені різних людей. Зверніть увагу на тон мовлення.

9. Знайдіть уривок із твору для дітей із прямою мовою героїв. Проаналізуйте, яким тоном треба читати репліки. Які засоби в тексті допомагають правильно вибрати тон мовлення?

10. Відредагуйте словосполучення: *більша половина, вибраний круг людей, вірна відповідь, вступний внесок, діючі закони, ехо стихло, заказний лист, мебельний магазин, міри перестороги, навчатися на рідній мові, на громадських началах, одобрити пропозицію.*

11. Розкрийте дужки, утворюючи словосполучення. Дотримуйтесь точності мовлення.

1. (Виборний, виборчий) округ, орган.

2. (Визначальний, визначний) досягнення, принцип.

3. (Військовий, воєнний) академія, тема.

4. (Суворий, суровий) нитка, погляд, зима.

5. (Цегельний, цегляний) промисловість, споруда.

6. (Чисельний, численний, числовий) вираз, заходи, перевага.

12. Опрацюйте статтю:

Вербич Н. Просодичні одиниці у публічному мовленні / Наталія Вербич // Українська мова. – 2003. – № 2. – С. 110–118.

Теми повідомлень:

1. Особливості голосу професійного мовця.
2. Засоби удосконалення голосу.
3. Специфіка мовлення радіо- чи телепередач для дітей.

Інтернет-ресурси:

1. Постановка голосу. – <https://www.vezha.org/postanovka-golosu-video/>
2. Як поставити голос? [Розповідає актор, режисер, викладач кафедри сценічної мови Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого – Олександр Завальський]. – https://www.youtube.com/watch?v=76OLK4BuU_o

Список рекомендованої літератури

1. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення / Н. Д. Бабич. – Львів : Світ, 1990. – 231 с.
2. Бондар О. І. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. / О. І. Бондар, Ю. О. Карпенко, М. Л. Микитин-Дружинець. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 368 с.
3. Гриб В. П. Постановка мовного голосу / В. П. Гриб. – Луцьк, 2001. – 26 с.
4. Дорошенко С. І. Основи культури і техніки усного мовлення : навч. посіб. / С. І. Дорошенко. – 2-е вид., перероб. і доп. – Харків : «ОВС», 2002. – 144 с.
5. Єлісовенко Ю. П. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення : навч. посіб. / Ю. П. Єлісовенко ; за ред. В. В. Різуна. – К. : Агіка, 2008. – 204 с.
6. Інтонаційна виразність звукового мовлення засобів масової комунікації / [Багмут А. Й., Борисюк І. В., Бровченко Т. О., Олійник Г. П.]. – К. : Наук. думка, 1994. – 192 с.
7. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення : навч. посіб. / К. Я. Климова. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Ліра – К, 2006. – 240 с.
8. Культура мови: від теорії до практики : монографія / Л. Струганець, О. Бобесюк, О. Веремчук та ін. ; [за ред. Л. Струганець]. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. – 216 с.
9. Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посіб. / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.
10. Олійник Г. А. Виразне читання. Основи теорії : посібник для вчителів / Г. А. Олійник. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – 224 с.
11. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення : навч. посіб. / В. Г. Пасинок. – К. : ЦУЛ, 2012. – 184 с.
12. Струганець Л. В. Теоретичні основи культури мови : навч. посіб. / Л. В. Струганець ; Тернопільський держ. педагогічний ін-т. – Т. : [б.в.], 1997. – 96 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Дикція як складник техніки усного мовлення. Артикуляція

1. Дикція. Значення дикції у професійній підготовці журналіста.
2. Сучасні вимоги до журналіста-ефірника.
3. Поняття артикуляції. Артикуляція голосних звуків.
4. Артикуляція приголосних звуків.
5. Скоромовки як елемент вироблення орфоепічних норм. Естетична цінність та практична значущість скоромовок.

Завдання

1. Назвіть основні етапи підготовки до виступу диктора (ведучого).
2. Оберіть теле- або радіоведучого, який є для Вас прикладом професіоналізму в журналістській діяльності. Опрацюйте його біографію, з'ясуйте секрети успіху. Підготуйте на заняття презентацію про нього (до 5 хв.).

Структурні елементи аналізу:

- характеристики голосу: природні (сила, висота, тембр, діапазон) і набуті (тон, темп, злетність, гучність) властивості голосу (чи відповідають манері мовлення і жанру програми);
- тип голосу (чоловічий, жіночий); висотні характеристики голосу (сопрано, мецо-сопрано, контральто, тенор, баритон, бас, дискант);
- як передаються емоції через голос;
- дикція;
- інтонація;
- паузи;
- наголос;
- лексика (вживання слів-паразитів, сленгізмів, суржику, термінів, іншомовної лексики, діалектизмів, вульгаризмів, повторів тощо);
- стилістичні засоби (метафори, порівняння, епітети тощо);
- особливості побудови речень (речення прості/складні, порядок слів у реченні тощо);

- звукові (шумові) ефекти (чи є доцільними);
- Ваша оцінка.

Зафіксуйте на диктофон/відео уривок програми ведучого для ілюстрації.

3. Простежте, змінюючи швидкість мовлення, чи залежить вимова звуків у наведених словах від темпу мовлення.

Святковий, осінній, морквяний, одинадцять, чотирнадцять, шістнадцять, обґрунтувати, жевріти, розщедритися, виїжджати, розповсюджувати, дзвякнути, попереджати, розкопати, тішиися, зіщулитися, питаються, зчепити, щільно, непомітно, з викрутасом, над дахом, поряд тече, знав завжди, пішов у відпустку, знав би краще, чув від інших, знаєшся з ним.

4. Прочитайте кожну зі скоромовок тричі: повільно, у середньому темпі, швидко. Які артикуляційні труднощі у Вас виникали?

У нашого діда капелюх не по-капелюхівськи.

***

Біжать стежини поміж ожини.

***

*Стриб-стриб-стриб – підстрибує по стерні рідня:
перепілка, перепел, перепеленя.*

***

Семен сіно віз – не довів: лишив сани – узяв віз.

***

*Бук бундючивсь перед дубом,
тряс над дубом бурим чубом.*

Дуб пригнув до чуба бука.

Буде букові наука.

5. Поставте наголос у словах: *босоніж, віч-на-віч, водночас, гетьман, голіруч, дрова, експерт, експертний, жалюзі, зрання, іскра, корисливий.*

6. Відредагуйте словосполучення: *переводити гроші поштою, підписний індекс, повістка дня, рахуватися з думкою, рахувати за можливе, сама активна участь, самий важливий, установити*

причину, форточка не відкривається, халатне ставлення, хрустальна ваза, я вибачаюсь.

7. Розкрийте дужки, утворюючи словосполучення. Дотримуйтесь точності мовлення.

1. (Глиняний, глинястий) берег, посуд.
2. (Гончарний, гончарський) талант, майстерня.
3. (Особистий, особовий) справа, контроль.
4. (Путати, плутати) нитки, ноги, думки.
5. (Робітничий, роботящий, робочий) син, план, професія.
6. (Сніговий, сніжний) день, буря.

8. Опрацюйте статтю:

Зелінченко О. А. Порівняльна характеристика диктора та ведучого / О. А. Зелінченко // Наукові записки Інституту журналістики. – 2006. – Т. 24. – С. 110–114.

Папуша О. Порівняльна характеристика диктора і ведучого радіопрограм / О. Папуша, Ю. Матвійчук // Журналіст України. – 2002. – № 2. – С. 15–17. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uastudent.com/porivnjalna-harakterystyka-dyktora-i-veduchogo-radioprogram/> (Частина I та II).

Теми повідомлень:

1. Ефірне мовлення: стан, перспективи.
2. Історія професії диктора (ведучого).
3. Порівняльна характеристика: диктор на радянському ТБ і сучасний журналіст-ведучий.
4. Моно- і діалогічний ефір: особливості мовної поведінки ведучого.

Список рекомендованої літератури

1. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення / Н. Д. Бабич. – Львів : Світ, 1990. – 231 с.
2. Бондар О. І. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч.

- посіб. / О. І. Бондар, Ю. О. Карпенко, М. Л. Микитин-Дружинець. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 368 с.
3. Дмитровський З. Є. Телевізійна журналістика : навч. посіб. / З. Є. Дмитровський. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 208 с.
  4. Дорошенко С. І. Основи культури і техніки усного мовлення : навч. посіб. / С. І. Дорошенко. – 2-е вид., перероб. і доп. – Харків : «ОВС», 2002. – 144 с.
  5. Єлісовенко Ю. П. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення : навч. посіб. / Ю. П. Єлісовенко ; за ред. В. В. Різуна. – К. : Агіка, 2008. – 204 с.
  6. Інтонаційна виразність звукового мовлення засобів масової комунікації / [Багмут А. Й., Борисюк І. В., Бровченко Т. О., Олійник Г. П.]. – К. : Наук. думка, 1994. – 192 с.
  7. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення : навч. посіб. / К. Я. Климова. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Ліра – К, 2006. – 240 с.
  8. Кукуруза Н. В. Майстерність ведучого : навч. посіб. / Надія Кукуруза. – Івано-Франківськ, 2010. – 176 с.
  9. Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посіб. / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К., 2007. – 360 с.
  10. Олійник Г. А. Виразне читання. Основи теорії : посібник для вчителів / Г. А. Олійник. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – 224 с.
  11. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення : навч. посіб. / В. Г. Пасинок. – К. : ЦУЛ, 2012. – 184 с.
  12. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум : навч. посіб. / О. А. Сербенська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Орфоепія як наука про правильну літературну вимову

1. Орфоепія. Норми орфоепії української літературної мови.
2. Наголос. Різновиди наголосу в українській мові.
3. Типові відхилення від акцентуаційних норм у мовленні радіо- та телеведучих.
4. Інтонація як важливий елемент культури мовлення. Розділові знаки та інтонація. Партитура тексту.
5. Паузи і темп мовлення як технічні показники виразного мовлення і виразного читання.

Завдання

1. Поставте наголос у словах: *вподобання, донька, дочка, індустрія, маркетинг, переляк, родимка, спина, абихто, абищо, відсотковий, ґрунтовий, літописний, шовковий, байдуже, зокрема.*
2. Запишіть 2-3 контексти, у яких логічний наголос падатиме на різні слова у реченні. Визначте його роль.
3. Поясніть значення наведених слів і висловлень, що різняться наголосом. Підберіть 5-6 прикладів для ілюстрації смисло- і форморозрізнювальної функції наголосу.

ва́рення – варéння

ві́года – вигóда

по́діл – поді́л

черго́вий – чергові́й

я кручу́ – побачила кру́чу

я ношу́ – взяв но́шу

я пла́чу – я плачу́

4. Відредагуйте словосполучення: *автозаправочна станція, біблейська істина, гарні обої, грошовий перевод, ефірне масло, кинути на проізвол, книжний магазин, книжна ярмарка, миючі засоби, міроприємства на наступний рік, обезболюючий препарат, шарикова ручка.*

5. Розкрийте дужки, утворюючи словосполучення. Дотримуйтесь точності мовлення.

1. (Абонемент, абонент) телефонна мережа, студент.
2. (Болотистий, болотний, болотяний) туман, птах, берег.
3. (Буланий, булатний) ніж, кінь.
4. (Гірницький, гірничий, гірський) інститут, житель, селище.
5. (Загрозливий, погрозливий) стан, вигляд.
6. (Хутровий, хутряний) комір, промисловість.

6. Перепишіть і вставте, де потрібно, пропущені літери. Обґрунтуйте написання і вимову слів.

Учас..ник, передвіс..ник, перс..ні, прихвос..ні, захис..ний
проїз..ний, випус..ний, облас..ний, улес..ливий, перехрес..ний,
корис..ливий, піс..ний, швидкіс..ний, пристрас..ний, гіган..ський,
радіс..ний, студен..ський, жаліс..ливий, зліс..ний, шіс..надцятий,
влас..ний, кож..ний, свис..нути, верес..нути, пис..нути, шелес..нути,
бриз..нути, безвиїз..но.

7. Виготовте наочність-картку «Знаки партитури тексту».

8. Вивчіть напам'ять вірш (на вибір). Прорекламуйте його, дотримуючись інтонаційної виразності. (В аудиторії – взаєморецензування виступів).

9. Запишіть наведені текстові фрагменти, використовуючи знаки партитури. Проаналізуйте інтонаційні особливості. Тексти виразно прочитайте.

I. Життєвий досвід свідчить, що мало бути добрим, треба ще бути тактовним. Чуйність – доброта серця, тактовність – його розум. Поняття ці нерозривні, як нерозривні зміст і форма. Щоб бути тактовним завжди і всюди, треба знати основи культури поведінки. Без такого знання людина справляє враження невихованої, хоч би якою доброю вона була.

А. Паламар

II. Античну людину, наприклад Діогена, наш сучасник найбільше подивував би своєю залежністю від безлічі речей. «Усе роблю для того, аби речі служили мені, а не я – речам», – зізнавався колись Гораций. Живучи в наш час, він навряд чи відстояв би свою

незалежність. Ще в Есхіла один із героїв відмовився від щита, де було зображено різні страховиська для залякування супротивника: «Хочу бути мужнім, а не вдавати із себе такого».

Д. Ключко

III. Освічена людина не завжди має авторитет, а авторитетна – не завжди має вищу освіту. Тут варто згадати рідкісну серед людей рису – дипломатичність. Про таких щасливців часто кажуть, що це в них від природи. Одразу необхідно застерегти: не треба розуміти дипломатичність як пристосуванство чи слизьке підлабузництво, бо це те саме, що плутати праведне з грішним.

З газети

IV. Традиційний український костюм сімнадцятого-вісімнадцятого століть суттєво змінився з часів Київської Русі, зберігши при цьому основні етнічні та регіональні риси. Представники кожної соціальної групи – ремісники, феодали, козацька старшина, бідні селяни – відрізнялися не тільки манерою поведінки, а й самобутністю вбрання. Костюм того часу був своєрідним паспортом, що підкреслював належність людини до певної соціальної групи. Одяг козацької старшини шили з дорогих тканин, привезених із Західної Європи.

Л. Кожуховська

V. Звичай говорити людині щось хороше про неї виник і закріпився не випадково: він допомагає людям спілкуватися, жити разом, працювати. Коли людину підтримати, похвалити, підкреслити в ній щось хороше, вона почуває себе впевненіше, намагається дорівнятися до уявлення, яке про неї склалося. Особливо це потрібно молодшій людині, яка не завжди буває впевненою в собі й потребує підтвердження своїх позитивних рис і починань.

А. Коваль

VI. Нашу тисячолітню історію не треба ні підмальовувати, ні чепурити, хоч її вихолостили й переписали на свій лад чужинці, відвівши у ній для нас роль другорядних статистів. У нашій історії є все: героїзм і ницість, жертвний патріотизм і відступництво, є лицарі і покидьки. Зрештою, читати її можна і без брому, якщо не

заламувати мелодраматично руки і не хапатися за серце, а вперто думати над нею. Українська історія густо заселена особистостями. Іменними, а частіше – безіменними, без яких вона б ніколи не відбулася. Серед цих особистостей є все. Є постаті зрозумілі й однозначні, як Святослав, Богун, Наливайко, Мазепа, Стус, Чорновіл. Є загадково роздвоєні, розчахнуті, як Роксолана, Богдан Хмельницький, Гоголь, Хвильовий, зрештою – Кравчук. Є світлі, наче народжені з німбом, як Ярослав Мудрий чи Данило Галицький. Є сірі й невиразні, як Юрась Хмельницький. Є й не козаки, а лише політичні козачки, котрі прислужували сильнішим, як брати Кирило та Григорій Розумовські, Голобородько, Підгорний, Щербицький, Івашко. Були й такі, які всю свою душу, долю і життя поклали на вівтар української волі, готові були навіть смертю своєю підтвердити те, що Україна не вмерла, – як Калнишевський, Тарас Шевченко, Франко, Грушевський, Петлюра, Бандера, Шухевич, Світличний...

В. Яворівський

10. Опрацюйте статті:

Єлісовенко Ю. Орфоепічний аспект фахової підготовки ведучих / Юрій Єлісовенко // Ведучий у практиці сучасного радіомовлення : зб. навч.-метод. матеріалів / упоряд. В. Я. Миронченко. – К. : Укртелерадіопресінститут, 2006. – С. 51–63. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.journ.lnu.edu.ua/vypusk7/visnyk07-16.pdf>

Єлісовенко Ю. П. Орфоепічний аспект фахової підготовки телевізійних журналістів / Ю. П. Єлісовенко // Наукові записки Інституту журналістики. – 2004. – Т. 15. – С. 15–22. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1225>

Теми повідомлень:

1. Вимова в українській літературній мові та методика оволодіння нею.
2. Орфоепічний словник, його структура. Значення орфоепічного словника в роботі радіо-, тележурналістів.

3. Сучасний стан орфоепічної культури в українському суспільстві.

Інтернет-ресурси:

1. Логічні акценти. – <https://www.vezha.org/logichni-aktsenty-video/>
2. Паузи у мовленні. – <https://www.vezha.org/pauzy-u-movlenni-video/>
3. Темп мовлення. – <https://www.vezha.org/temp-movlennya-video/>

Список рекомендованої літератури

1. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення / Н. Д. Бабич. – Львів : Світ, 1990. – 231 с.
2. Бондар О. І. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. / О. І. Бондар, Ю. О. Карпенко, М. Л. Микитин-Дружинець. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 368 с.
3. Гливінська Л. К. Сучасна українська мова. Фонетика. Орфоепія : навч. посіб. / Леся Гливінська ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Логос, 2010. – 415 с.
4. Дорошенко С. І. Основи культури і техніки усного мовлення : навч. посіб. / С. І. Дорошенко. – 2-е вид., перероб. і доп. – Харків : «ОВС», 2002. – 144 с.
5. Єлісовенко Ю. П. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення : навч. посіб. / Ю. П. Єлісовенко ; за ред. В. В. Різуна. – К. : Агіка, 2008. – 204 с.
6. Інтонаційна виразність звукового мовлення засобів масової комунікації / [Багмут А. Й., Борисюк І. В., Бровченко Т. О., Олійник Г. П.]. – К. : Наук. думка, 1994. – 192 с.
7. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення : навч. посіб. / К. Я. Климова. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Ліра – К, 2006. – 240 с.
8. Культура мови: від теорії до практики : монографія / Л. Струганець, О. Бобесюк, О. Веремчук та ін. ; [за ред. Л. Струганець]. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. – 216 с.

9. Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посіб. / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К., 2007. – 360 с.
10. Олійник Г. А. Виразне читання. Основи теорії : посібник для вчителів / Г. А. Олійник. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – 224 с.
11. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення : навч. посіб. / В. Г. Пасинок. – К. : ЦУЛ, 2012. – 184 с.
12. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум : навч. посіб. / О. А. Сербенська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7–8

Формування ораторської майстерності журналіста

1. Риторика як наука про успішну мовну комунікацію. Стили мовлення.
2. Оратор і аудиторія: контакт, вплив, взаємодія.
3. Значення риторики для працівників ЗМІ.
4. Загальні правила публічного виступу. Композиційна побудова промови.
5. Підготовка журналіста до виступу. Техніка публічного виступу.

Завдання

1. Як Ви розумієте дефініцію слів *красномовство, пишиномовство*?
2. Поясніть сутність висловлювань:
Поетами народжуються, ораторами стають (Цицерон).
Найкращий оратор той, який своїм словом і повчає слухачів, і дає можливість отримати насолоду, і сильно вражає (Цицерон).
Усі гарні оратори починали як погані оратори (Ральф Емерсон).
Справжнє красномовство – це вміння сказати все, що треба, і не більше, ніж треба (Франсуа де Ларошфуко).
3. Як найкраще налаштуватися на публічний виступ?
4. Структуруйте та охарактеризуйте процедуру збирання матеріалу до публічного виступу.
5. Бабич Н. Д. у практикумі з риторики (Бабич Н. Д. Основи риторики : практикум / Н. Д. Бабич. – Чернівці : Рута, 1999. – 100 с.) виділяє такі *характерні риси промови (доповіді)*:
  - 1) простоту,
  - 2) конкретність,
  - 3) доступність,
  - 4) дохідливість,
  - 5) доцільність,
  - 6) доказовість,
  - 7) інформативність,
  - 8) оригінальність,

- 9) самобутність,
- 10) цікавість,
- 11) емоційність,
- 12) майстерність,
- 13) ефективність тощо.

З'ясовуючи зміст кожної риси, поясніть, які з них постійні й обов'язкові, а які тематично зумовлені.

6. Підготуйте публічний виступ (оберіть тему із запропонованого переліку, с. 37). (В аудиторії – взаєморецензування виступів).

7. Розкажіть про презентацію (на якій вам довелося побувати) як одну із форм передачі інформації. Визначте плюси та мінуси.

8. Опрацюйте статті:

Дацишин Х. Терміни «журналістська риторика», «риторика ЗМІ», «медіариторика»: до проблеми дефініції / Христина Дацишин // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – № 733 (Проблеми української термінології). – 2012. – С. 179–182.

Дацишин Х. П. Типологічні різновиди усних публічних виступів / Х. П. Дацишин // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – Вип. 1. – Харків, 2009. – С. 134–138.

Теми повідомлень:

1. Історія розвитку ораторського мистецтва.
2. Риторика в Україні.
3. Майстерність усних виступів видатних українських культурних діячів.
4. Зовнішність оратора – основа першого враження.

Інтернет-ресурси:

1. Промова Стіва Джобса (українською мовою). – <https://www.youtube.com/watch?v=TSpSx5odAbs>
2. Страх публічних виступів. – <https://www.vezha.org/strah-publichnyh-vystupiv/>
3. Тренінг «Ораторське мистецтво». – <https://www.youtube.com/watch?v=kYUczJtpyHA>

4. Степура А. Як підготувати виступ. – <https://www.youtube.com/watch?v=10j5UBRidco>
5. Степура А. Як готуватися до публічного виступу. – <https://www.youtube.com/watch?v=69Hpe85fmC0>

Список рекомендованої літератури

1. Бабич Н. Д. Основи риторики : практикум / Н. Д. Бабич. – Чернівці : Рута, 1999. – 100 с.
2. Борг Д. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування / Джеймс Борг ; пер. Н. Лазаревич. – Харків : Фабула, 2019. – 304 с.
3. Дмитровський З. Є. Телевізійна журналістика : навч. посіб. / З. Є. Дмитровський. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 208 с.
4. Єлісовенко Ю. П. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення : навч. посіб. / Ю. П. Єлісовенко ; за ред. В. В. Різуна. – К. : Агіка, 2008. – 204 с.
5. Колотілова Н. А. Риторика : навч. посіб. / Н. А. Колотілова. – К. : ЦУЛ, 2007. – 232 с.
6. Культура спілкування у журналістській практиці : навч.-метод. посіб. / укл.: Надія Бабич, Олеся Жук. – Чернівці : Букрек, 2012. – 160 с.
7. Мацько Л. І. Риторика : навч. посіб. / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – 2-ге вид., стер. – К. : Вища шк., 2006. – 311 с.
8. Олійник О. Б. Основи ораторської майстерності : навч. посіб. / О. Б. Олійник. – К. : Кондор, 2010. – 181 с.
9. Онуфрієнко Г. С. Риторика : навч. посіб. / Г. С. Онуфрієнко. – К. : ЦУЛ, 2008. – 592 с.
10. Риторика : навч. посіб. / упор. : Т. К. Ісаєнко, А. В. Лисенко. – Полтава : ПолтНТУ, 2019. – 247 с.
11. Риторика : навч.-метод. посіб. з курсів «Основи риторики» та «Професійна риторика» / укл. І. І. Гузенко. – Львів, 2014. – 328 с.
12. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум : навч. посіб. / О. А. Сербенська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9

Символи, стереотипи як знаки світової та національної культури та їх роль у журналістській практиці

1. Загальне поняття про символи. Види символів.
2. Символи та їх значення у тележурналістиці.
3. Характеристика стереотипів. Поняття соціального стереотипу, його природа і суть.
4. Мова ЗМІ як естетичний стереотип епохи.

Завдання

1. Прокоментуйте тезу: *людина живе в світі знаків і стереотипів*.
2. Назвіть відомі Вам символи влади? Який зміст у них вкладають?
3. Запишіть приповідки, у яких вживаються числівники *три, сім*. Чи є підстави називати ці числівники символом?
4. Охарактеризуйте українські народні знаки-символи. Яка їх роль у житті сучасного українця?
5. Що таке забобони та упередження? Наведіть приклади. Поміркуйте: чи варто вірити в забобони?
6. Проаналізуйте символи і стереотипи, які характеризують ЗМІ.
7. Охарактеризуйте роботу телеканалу (на Ваш вибір) із погляду використання символів.
8. Чи впливає телереклама на стереотипізацію нашого мислення? Поясніть на прикладах.
9. Якими стереотипними або властивими Вашій манері запрошеннями до розмови звернетесь до людини, щоб попросити дозволу на інтерв'ю?
10. Опрацюйте статті:

Бабич Н. Мовні стереотипи, «ноу хау» та естетичність сучасних ЗМІ / Н. Бабич, О. Жук // Теле- та радіожурналістика. – 2010. – Вип. 9. – С. 175–182. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.journ.lnu.edu.ua/vypusk7/n9-2/tele-and_radio_journalism-9-2-28.pdf

Бутиріна М. В. Механізм стереотипотворення у мас-медіа / М. В. Бутиріна // Електронна бібліотека Інституту журналістики. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2405>

Куліш Ю. О. Поняття символу: символи в українській культурі / Ю. О. Куліш // Науковий вісник. Серія «Філософія». – Харків : ХНПУ, 2015. – Вип. 45 (ч. II). – С. 106–110. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oaji.net/articles/2015/1026-1450429083.pdf>

Теми повідомлень:

1. Роль ЗМІ у творенні образу України та українця.
2. Стереотип як ефект мас-медіа.
3. Роль телебачення у процесі стереотипізації.

Список рекомендованої літератури

1. Блинова О. Є. Соціальні стереотипи як прояв соціального мислення / О. Є. Блинова // Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – К. : Фенікс, 2014. – Т.11 ; Вип. 9. – С. 107–118.
2. Бутиріна М. В. Явище стереотипізації у масовій комунікації / М. В. Бутиріна // Поліграфія і видавнича справа. – 2007. – № 2 (46). – С. 13–20. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pvs.uad.lviv.ua/static/media/2-46/4.pdf>
3. Грабовська І. Сучасні українці у дзеркалі чужих та власних стереотипів / І. Грабовська // Сучасність. – 2004. – № 9. – С. 138–147.
4. Завгородня Л. В. Природа стереотипу та стереотипні інновації у публіцистиці / Л. В. Завгородня // Семантика мови і тексту : зб. статей VI Міжнар. конф. – Івано-Франківськ, 2000. – С. 197–201.
5. Лавлінський Р. Механізми формування соціальних стереотипів у суспільстві засобами мас-медіа / Руслан Лавлінський // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – 2010. – № 7 ; Серія «Філософія». – С. 164–176. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoafs_2010_7_18

6. Лозко Г. С. Українське народознавство / Г. С. Лозко. – 2. вид., доп. та перероб. – К. : АртЕк, 2004. – 472 с.
7. Паучок В. К. Етногенез українського народу і становлення української символіки / В. К. Паучок. – Тернопіль, 2003. – 275 с.
8. Сваричевська Л. Концепт символу в українській мовній картині світу / Лідія Сваричевська // Вісник Львівського університету. Серія «Філологія». – 2004. – Вип. 34 ; Ч. І. – С. 372–378. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.anthropos.lnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1057/1/372-Stankevych.pdf>
9. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум : навч. посіб. / О. А. Сербенська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.
10. Сердюк С. В. Функції етнічних стереотипів та їхня роль у формуванні етнічної ідентичності / С. В. Сердюк // Наукові записки. Т. 19. Теорія та історія культури. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9290/Serdyuk_Funktsiyi_etnichnykh_stereotypiv.pdf?sequence=1&isAllowed=y
11. Словник символів культури України / за заг. ред. В. П. Коцура, О. І. Потапенка, М. К. Дмитренка. – К. : Міленіум, 2002. – 260 с.
12. Шутова М. О. Контенсивно-формальна типологічна таксономія етнокультурних стереотипів / М. О. Шутова // Вісник КНЛУ. Серія Філологія. – 2014. – Том 17. – № 1. – С. 205–214. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://philmessenger.knlu.edu.ua/article/viewFile/102980/98108>

ТЕМАТИКА ПУБЛІЧНИХ ВИСТУПІВ

1. Моя навчально-виробнича практика: проблеми культури мовлення.
2. Мої роздуми про книгу.
3. Моя домашня бібліотека.
4. Соціальні мережі та рефлексії про них.
5. Подія, яка мене схвилювала.
6. Мої міркування щодо поняття «національність».
7. Що Вас приваблює у професії журналіста?
8. Для чого журналістові знання психології?
9. Моя майбутня авторська телепрограма (радіопрограма).
10. Чому мені (не) подобається тележурналіст ...? (на вибір).
11. Думки стосовно телепрограми ... (на вибір).
12. Охарактеризуйте мовну особистість співрозмовника, у якого доводилось брати інтерв'ю.
13. Чи може журналіст «служити двом богам»?
14. Що я знаю про говірку своєї місцевості?
15. Які свята найбільше шанують у Вашій родині? Як їх відзначають?
16. Афоризми, які визначають життєві засади Ваших рідних. Поясніть.
17. Як я працюю над підвищенням рівня своєї мовленнєвої культури?
18. Що мені подобається в Івано-Франківську, а що не подобається?
19. Пофантазуйте: ви зустріли інопланетянина.
20. Пофантазуйте: «Я в Нью-Йорку».
21. Моє перебування за кордоном.
22. Помилки візуальної реклами.
23. Сучасні оратори.
24. Музика мого світу.
25. Відомі українці.
26. Ціннісні орієнтири сучасної молоді.
27. Підставити щоку чи «око за око, зуб за зуб».

28. Заговори, і я тебе побачу.
29. Мій ідеал.
30. Мій фах для гордості чи хизування?
31. Чи потрібен українцю детектор брехні?
32. Чи може краса врятувати світ?
33. Як перетворити недругів на друзів?
34. Чи можна знайти ідеальне кохання?
35. Народні звичаї – вчорашній день?
36. Сучасний театр, українські актори, мова героїв.
37. «Велика» і «мала» людина у моїх матеріалах.
38. Україна і світ. Що зробити, щоб світ Україну знав?
39. Традиції колективу журналістів і моє «Я».
40. Журналістське розслідування. Сам чи з ким?
41. Чи варто жити за девізом «Боротись і шукати, знайти і не здаватись»?
42. Що в праці журналіста ніколи не застаріє?
43. Яким би Ви хотіли бачити свій зоряний час?
44. Що значить бути сучасним?
45. Яким я хочу бачити світ через 20 років?
46. Чи варто знати норми етикету?
47. Як я розумію дружбу.
48. Я знаю, що знаю мало... Що зроблю, щоб знати більше?
49. Я мислю, значить, я творю.
50. Я – твій друг, але правда – вище.

РЕКОМЕНДАЦІ ДО ПІДГОТОВКИ Й ВИГОЛОШЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ

1. Текст виступу повинен бути добре підготовлений і попередньо продуманий.
2. Тільки досвідчений оратор може дозволити собі імпровізовану публічну промову.
3. Якщо Ви обмежені регламентом, скоротіть зміст виступу: краще сказати мало, ніж сказати погано.
4. У кожному виступі є початок, середина і закінчення; при цьому кінцівка промови – найважливіша.
5. Складіть план виступу. У плані відображаються основні пункти промови, інформація, яка потребує точності: дати, статистичні дані, цитати (повинні бути короткими і з вихідними даними джерел), складні або малознайомі слова й терміни.
6. План виступу розміщується на одному звороті аркуша паперу; його не варто писати на декількох аркушах.
7. Оратор повинен бути фізично зібраним, бадьорим, оптимістичним, спокійним, упевненим у собі; мати охайний і привабливий вигляд. Тому перед публічним виступом потурбуйтеся про свій духовний і фізичний стан.
8. Багато ораторів, у тому числі і досвідчених, хвилюються перед публічним виступом. Це природно й навіть корисно: якщо оратор не хвилюється перед виступом, то він не зацікавлений у своєму виступі й байдужий до аудиторії.
9. Надмірне хвилювання шкідливе. Щоб позбутися його, намагайтесь безпосередньо перед виступом відволіктися від його змісту, подумайте про щось приємне. Якщо це не допомагає, а вас не бачать: зігніть руки в ліктях, підніміть їх до висоти плечей, напружте біцепси, зробіть декілька сильних рухів ліктями назад.
10. Не пийте воду безпосередньо перед виступом і під час виступу – вода дає непотрібне навантаження на серце і збиває голос. Не говоріть безпосередньо перед виступом.

11. Коли настане час виступати, зберіться внутрішньо й упевненим кроком підійдіть до місця, з якого доведеться говорити. Під час виходу до слухачів не поправляйте на ходу одяг, не зачісуйтесь тощо.
12. Стійте прямо. Ноги повинні бути приблизно на ширині плечей; одна нога виставлена трішки вперед; коліна гнучкі й піддатливі; ногу на ногу не заплітайте; у плечах і руках немає напруги; руки не притиснуті щільно до грудної клітки, не закладені за спину, пальці рук не зціплені; голова й шия трохи висунені вперед порівняно з грудною кліткою; живіт підтягнутий, але не настільки, щоб це заважало вільному диханню.
13. Жестикуляція оратора має бути помірною. Використовуйте жести лише за необхідності. Не жестикулюйте руками протягом усієї промови. Не кожна фраза потребує підкреслення жестом. Ніколи жест не повинен відставати від підкріпленого ним слова. Урізноманітнюйте жестикуляцію. Кількість жестів та інтенсивність повинна відповідати характеру промови й аудиторії. Ораторський жест повинен бути плавним і впевненим.
14. Коли говорите, дихайте діафрагмою. Розмірюйте гучність голосу до об'єму приміщення й величини аудиторії. Ніколи не намагайтесь перекричати аудиторію.
15. Голос «пускайте» трішки над головами аудиторії.
16. Ставши перед аудиторією, найперше посміхніться й подивіться на людей, які Вас слухають, – Ви побачите, що вони уважні до вас і налаштовані в цілому позитивно.
17. Зробіть невеличку початкову паузу – це зацікавлює. Якщо продовжують шуміти, зробіть паузу більшою. Однак не мовчіть занадто довго, бо складеться враження, що Ви розгубилися.
18. Не починайте свій виступ надто енергійно, інакше Вам не вистачить сил завершити його, а слухачам – витерпіти до кінця.
19. Виголошуючи промову, пам'ятайте: Ви звертаєтесь до людей, які згодні Вас вислухати, а не до папірця, на якому записаний конспект.
20. Говоріть спокійно й упевнено, і Вас будуть слухати.

21. Говоріть голосно, чітко, зберігаючи розмірений темп промови. Не намагайтесь умістити максимум інформації у мінімум часу.
22. Під час виступу дивіться на аудиторію, послідовно фіксуючи поглядом групи людей, які знаходяться перед Вами. Не звертайтеся весь час до одного й того ж обличчя. Кожен із слухачів повинен бути переконаним, що Ви звертаєтесь особисто до нього. (Малюйте очима цифру 8, що наче лежить горизонтально на рівні очей).
23. Використовуйте лише літературні слова й вислови. Намагайтесь уживати якомога менше іншомовних лексем.
24. Виголошуйте промову не словами, а фразами. Фрази повинні бути зв'язними. Закінчуйте кожен початок фразу.
25. Мовлення – це чергування слів і пауз. Пауза виділяє найбільш значущі слова й формулювання.
26. Публічний виступ інтонований: інтонація забезпечує смислове членування мовлення, вказує на співвідношення частин фрази і на ставлення оратора до змісту промови. Сконцентруйте не тільки на тексті виступу, а й на тих думках і почуттях, які Ви хочете передати у промові. Інтонація має бути природною і помірною. Потрібно весь час говорити звучним голосом, а не монотонним і байдужим.
27. Пам'ятайте: сприйняття промови залежить і від темпу виголошення. Оптимальний темп для сприйняття – від 120 до 150 слів за хвилину. Загальні рекомендації такі: швидше виголошується все те, що пов'язане з радістю, схвильованістю, напруженістю і швидкою зміною подій у часі; у межах окремих фраз і періодів швидше виголошується все те, що становить доповнення, пояснення, уточнення; діалогічна форма мовлення відбувається у швидкому темпі, ніж монологічна; повільніше виголошується все те, що пов'язане зі смутком, журбою, журливістю, з повільною зміною у часі; повільніше виголошуються фрази, особливо важкі у смисловому сенсі; у межах окремих фраз варто дещо сповільнювати вимову найважливіших для вираження змісту слів, найчастіше тих, що виділяються логічним наголосом. Однак до загальних рекомендацій не слід ставитися як до чогось незмінного!

28. Під час публічного мовлення промовець не повинен відчувати себе соловейком: Ви говорите для людей, а не для самовираження. Тому під час мовлення працюйте: контролюйте реакцію аудиторії, фіксуйте групи людей, які погоджуються і не погоджуються з Вами, уважних і неуважних, зацікавлених і байдужих, дружелюбних і ворожих. Оратор повинен бачити все, що відбувається в аудиторії під час виголошення промови, і своєчасно реагувати на поведінку аудиторії.

29. Якщо в аудиторії почався шум, не підвищуйте, а понизьте голос, або зробіть паузу й уважно подивіться на аудиторію.

30. Не бійтесь реплік із залу. Не давайте втягнути себе в дискусію під час виступу: Ви повинні сказати все, що запланували.

31. Завершення будь-якого виступу має бути енергійним і оптимістичним. Покажіть піднесенням голосу і завершальною інтонацією, що Ви виголосили все, що вважали за потрібне, і не забудьте подякувати аудиторії за увагу. Вихід оратора з трибуни не повинен створювати враження втечі.

Використана література

1. Єлісоченко Ю. П. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення : навч. посіб. / Ю. П. Єлісоченко ; за ред. В. В. Різуна. – К. : Агіка, 2008. – 204 с.
2. Колотілова Н. А. Риторика : навч. посіб. / Н. А. Колотілова. – К. : ЦУЛ, 2007. – 232 с.
3. Онуфрієнко Г. С. Риторика : навч. посіб. / Г. С. Онуфрієнко. – К. : ЦУЛ, 2008. – 592 с.
4. Риторика : навч. посіб. / упор. : Т. К. Ісаєнко, А. В. Лисенко. – Полтава : ПолтНТУ, 2019. – 247 с.
5. Риторика : навч.-метод. посіб. з курсів «Основи риторики» та «Професійна риторика» / укл. І. І. Гузенко. – Львів, 2014. – 328 с.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ
ДО ІСПИТУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КУЛЬТУРА УСНОГО ПУБЛІЧНОГО МОВЛЕННЯ»

1. Зміст і структура курсу «Культура усного публічного мовлення», його зв'язок з іншими навчальними дисциплінами.
2. Культура мовлення. Чинники, що визначають рівень культури усного мовлення.
3. Основні проблеми культури усного мовлення в ЗМІ.
4. Мова і мовлення. Мовленнєвий розвиток людини.
5. Мовна освіта. Мовне виховання. Мовленнєва поведінка.
6. Професійна мовнокомунікативна компетенція.
7. Мовленнєве самовиховання і його роль у становленні особистості журналіста.
8. Мовна агресія як антипод культури.
9. Мовленнєва культура в контексті мовної політики держави.
10. Роль рідної мови у професійній діяльності теле- і радіожурналіста.
11. Мистецтво мовлення в масовій комунікації.
12. Проблеми культури ефірного мовлення.
13. Поняття літературної мови. Мовна норма. Критерії мовної норми.
14. Усне мовлення: загальна характеристика. Основні норми усного професійного мовлення.
15. Мовний, мовленнєвий та спілкувальний етикет.
16. Різновиди спілкування і стилі комунікативної поведінки.
17. Культура спілкування тележурналіста.
18. Поняття невербальної комунікації. Основні засоби невербальної комунікації.
19. Універсальне й ідіоетнічне в невербальному спілкуванні.
20. Невербальні засоби спілкування у професійній діяльності журналіста.
21. Невербальна комунікація і телеекран.

22. Колір на телеекрані.
23. Складники техніки усного мовлення: а) дихання; б) голос; в) дикція; г) орфоепія.
24. Характеристика органів мовлення.
25. Поняття дихання. Різновиди дихання.
26. Фізіологічне та фонаційне дихання. Умови правильного дихання.
27. Голос людини, його природа та різновиди.
28. Чоловічі та жіночі голоси. Висотні характеристики голосів (сопрано, альт, тенор, баритон, бас).
29. Інтонаційна виразність голосу в теле- та радіожурналістиці.
30. Дикція. Значення дикції у професійній підготовці журналіста.
31. Сучасні вимоги до журналіста-ефірника.
32. Моно- і діалогічний ефір: особливості мовної поведінки ведучого.
33. Поняття артикуляції. Артикуляція голосних звуків.
34. Артикуляція приголосних звуків.
35. Скоромовки як елемент вироблення орфоепічних норм. Естетична цінність та практична значущість скоромовок.
36. Орфоепія. Норми орфоепії української літературної мови.
37. Орфоепічний словник, його структура. Значення орфоепічного словника в роботі радіо-, тележурналістів.
38. Сучасний стан орфоепічної культури в українському суспільстві.
39. Наголос. Різновиди наголосу в українській мові.
40. Типові відхилення від акцентуаційних норм у мовленні радіо- та телеведучих.
41. Інтонація як важливий елемент культури мовлення. Розділові знаки та інтонація.
42. Партитура тексту.
43. Паузи і темп мовлення як технічні показники виразного мовлення і виразного читання.
44. Риторика як наука про успішну мовну комунікацію. Стили мовлення.

45. Оратор і аудиторія: контакт, вплив, взаємодія.
46. Значення риторики для працівників ЗМІ.
47. Риторика в Україні.
48. Майстерність усних виступів видатних українських культурних діячів.
49. Загальні правила публічного виступу.
50. Композиційна побудова промови.
51. Підготовка журналіста до виступу.
52. Техніка публічного виступу.
53. Загальне поняття про символи. Види символів.
54. Символи та їх значення у тележурналістиці.
55. Характеристика стереотипів. Поняття соціального стереотипу, його природа і суть.
56. Мова ЗМІ як естетичний стереотип епохи.

Для нотаток

Для нотаток

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

Навчально-методичне видання

САВЧУК РУСЛАНА ЛЮБОМИРІВНА,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД
ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КУЛЬТУРА УСНОГО ПУБЛІЧНОГО МОВЛЕННЯ»

ДЛЯ СТУДЕНТІВ ІІ КУРСУ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ЖУРНАЛІСТИКА»

В авторській редакції

Друк: підприємець Голіней О. М.
76008, м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 128,
тел.: (0342) 58 04 32, 050 540 30 64
Папір офсетний, друк цифровий,
підписано до друку 12.08.2019,
формат 60x84/16, ум. друк. 2,7 арк.
Зам. № 198 від 12.08.2019, наклад 100 прим.